

טעמו וראו

פרשת ראה תשפ"ו | שנה י' | גליון מספר תנ"ה

מכשונם של רבותינו הקוה"ט משושלת קוזמיר מודז"ץ

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברי אלקים חיים יסודות בעבודת השי"ת, נצוצין דנורא היפים לשעתם ולדורות, שהשמיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשולחן הטהור בשל"ס פרשת ואתחנן תשפ"ו, קול ה' בפח קול ה' בַּהֲדָר, קול ה' שֶׁבַר אֲרָזִים, קול ה' חֲצַב לִהְיוֹת אֵשׁ בְּבֵית מִדְרָשֵׁנוּ, בַּמַּקְהֵלוֹת בְּרֹב עַם.

הַתּוֹהָ"ק אִמְרַת (דְּבָרִים ז יב): וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם אִתָּם וְשָׁמְרוּ ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

עוד כתוב (דְּבָרִים י יב): מִהָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁאֵל מַעֲמֶךָ או בספרים הק' הקשו הרי מובא בחז"ל (קידושין לט ב) ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה כוונת הפסוק וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם אִתָּם וְשָׁמְרוּ ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד, שמשמע שיש שכר בעולם הזה על עשיית המצוות. ועוד צריך להבחין מה זה לשון "עקב", וגם מה שייך כאן "וְהָיָה" לשון שמחה.

בא ובפשוט אפ"ל שכידוע על מה שאדם מוסיף במצוה משלמים בעוה"ז, א"כ על השמחה ששמוך במצוה מקבל שכר בעוה"ז.

ג ה"דברי ישראל" מתרץ עפ"י הרמב"ן, שלא מדובר כאן על שכר המצוה, כי שכר מצוה הואי עלמא ליכא, ולא שייך לשלם על מצוה בעולם הזה, אלא הקב"ה משפיע לאדם שפע כדי שיוכל לקיים את המצוות.

ומבאר לפי"ז את לשון הפסוק וְהָיָה עֲקֵב, למה נקטה התורה לשון עקב, אלא "עקב" הוא לשון פסיעות, שהשי"ת מסייע ועוזר שתוכלו ללכת ולפסוע כדי לעשות ולקיים את המצוות.

ד ועוד אפ"ל בס"ד ידועה שאלת הספה"ק [הרבי רבי העשיל ועוד] הרי השי"ת מקיים גם את כל התוה"ק, וידוע מה שאמרו חז"ל (עירובין כב א) על הפסוק (דְּבָרִים ז יא) אֲשֶׁר אֲנִי מֵצוֹן הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, היום לַעֲשׂוֹתָם ולמחר לקבל שכרם, שהשי"ת לא משלם שכר המצוות בעולם הזה, והרי יש מצוות עשה מפורשת (דְּבָרִים כד טו) בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ, וכן (ויקרא יט יג) לֹא תִלֵּן פְּעֻלַּת שְׂכִיר אִתָּךְ עַד בֹּקֶר, ואין השי"ת מלֵּין כביכול את שכר המצוות.

מסביר הרבי רבי העשיל זצוק"ל עפ"י המבואר בגמ' בבא מציעא (קי ב) האומר לחבירו צא שכור לי פועלים – שנייה אין עובדין משום כל תלין, זה – לפי שלא שכרן זה לפי שאין פעולתו אצלו, וכך מובא להלכה בשולחן ערוך (ח"מ שלט ז) האומר לשלוחו צא ושכור לי פועלים, ושכרם ואמר להם, שכרם על בע"ה, אין שום א' מהם עובר על כל תלין (ויקרא יט, יג).

לפי"ז אומר הרבי רבי העשיל, הרי התורה ניתנה לנו ע"י שליח, ע"י משה רבינו, אבל מצוות אמונה, היות ש"אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה מענונים (מכות כד א) ולא ע"י שליח, לכן על מצוות אמונה השי"ת משלם בעולם הזה.

וזה מה שמובא במדרש (שמו"ר פכ"ו ס"ה) 'אין ישראל ניוזנין אלא בזכות אמונה', שמצוות אמונה ניתנה לנו ע"י השי"ת, ולא ע"י שליח, ולכן על מצוות אמונה השי"ת משלם בעוה"ז כדי שלא יעבור על כל תלין, ולכן ישראל ניוזנין בעוה"ז בזכות האמונה.

ולפי"ז אפ"ל בס"ד וְהָיָה – אותיות הוי"ה, כשאדם חי ומאמין שהכל זה מהשי"ת, ואפ"י דברים הקטנים המשוללים לַעֲקֵב, חי באמונה ומקיים מצוות אמונה, והיות על מצוות האמונה השי"ת בעוה"ז לכן וְשָׁמְרוּ ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד.

ה עוד אפ"ל בס"ד, בחז"ל (ברכות א א) מצינו ב' לימודים על זה שיטורים מכפרים עוונותיו של אדם, ומצילים אותו מעונשי שמים. רבי יוחנן לומד דבר זה מקל וחומר משן ועין: מה שן ועין שכן אחד מאבריו

של אדם – עבד יוצא בהן לחרות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם – על אחת כמה וכמה, ורבי שמעון בן לקיש לומד בגזירה שווה נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין, נאמר ברית במלח, דכתיב (ויקרא ב יג) וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית, ונאמר ברית ביסורין, דכתיב (דברים כח טט) אֲלֶה דְּבָרֵי הַבְּרִית. מה ברית – האמור במלח – מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור ביסורין – יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם. ומובא מהראדושיצער "שמידי מלח לא טוב", שמספיק יסורין קלים וכביכול לא יסורין קשים שמקלקל. וא"כ נפק"מ בין הטעמים, שלטעם שלומדים מברית מלח, מדובר ומספיק יסורין קלים, שכבר הם ממרקין עוונותיו של האדם, ואילו לטעם שלומדים מק"ו משן ועין, שם מדובר על דבר גדול, חסרון אבר.

ואפשר בס"ד לרמז את הדברים בפסוק, וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹן – אם מתעורר אדם מדברים קטנים אפי' מדברים שאדם דש בעקביו, ורואה בהם – אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה – מבין כמו מה שמובא מהשינוא רב זצוק"ל, שאפילו כשנתהפכה לו שעה, היה בודק מה זה בא לעורר אותו, שגם בדברים הקטנים השי"ת מרמז לאדם להשתנות, והאדם מתחזק ובודק במה צריך להשתנות, וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂיָתָם אִתָּם – ואז – וְשָׁמְרוּ ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית – מספיק לו כביכול להשי"ת היסורין הקלים שנלמדים מברית מלח, ולא צריך חלילה להגיע ליסורין אחרים. וזו עוד אפ"ל בס"ד וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹן – עפ"י מש"כ החיד"א בשם התשב"ץ שכשתלמיד נפטר מן העולם מוזכרים לו כל מה שלמד, גם דברים שהוא לא זכר.

וזה הכוונה וְהָיָה עֲקֵב – בסוף ימי האדם, תִּשְׁמָעוֹן – יבוא מלאך ללמד אתכם את מה שלמדתם, ישמיעו לכם מה שלמדתם בעוה"ז.

זו עוד אפ"ל בדרך דומה, כתוב שכל מה שאדם למד וגרס ולא הבין, בעולם העליון ילמדו אותו.

וזה הכוונה וְהָיָה עֲקֵב – בסוף ימי האדם, תִּשְׁמָעוֹן – תבינו את מה שלמדתם.

ח וְהָיָה אִם שָׂכַח תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ אומרים בשם המגיד ממעזריטש זצוק"ל, ש"וְהָיָה" – לשון שמחה, אם שָׂכַח – היינו מי שעובד את ה' ית' בלי שמחה, בסוף יהיה ש"תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". כי מי שעובד ומקיים את המצוות בלא שמחה, לבסוף יכול להגיע עד כדי פריקת עול ה' ירחם, כי השמחה היא המכניסה חיות בעבודת ה'.

ט ונאמרו"ר כ"ק מרן ה"נחלת דין" זיע"א ביאר, שלשון "שָׂכַח" ו"תִּשְׁכַּח" הם לשון מציאה, כמו 'משכח שכיחי' וראה גיטין ד א, וב"מ כט ב ועוד רבותו וכן 'אשכחיה' וראה ברכות טז א ושם כד ב ושם לו א ושם נו א ועוד רבותו.

וכוונת התוה"ק, וְהָיָה אִם שָׂכַח – אם השמחה תהיה מצויה אצלך, כי "וְהָיָה" הוא לשון ומרמז לשמחה, אזי תִּשְׁכַּח – תמצא – את ה' אֱלֹהֶיךָ, כי הרי אין השכינה שרויה אלא מתוך שמחה (שבת ל ב ועוד).

וילדרכו אפ"ל בס"ד וְהָיָה – אותיות הוי"ה, אם בכל דבר תהיה אמונת ה' שהכל מהשי"ת, אז – תִּשְׁכַּח לשון מצוי, זה גורם שתמצא את ה' אֱלֹהֶיךָ, כמו שידוע מהרמב"ם ז"ל מהו שם אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר אֱהָיָה – הוא כפי שאתה מאמין ובוטח בהשי"ת כך אתה זוכה יותר להשגחתו, כפי האֱהָיָה כן הֲאֲשֶׁר אֱהָיָה, כך ה' מצוי לך, וא"כ ע"י שאדם חי והולך עם וְהָיָה אותיות שם הוי"ה כפי זה תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ – תמצא את השי"ת והשגחתו עליך.

יא מִהָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁאֵל מַעֲמֶךָ (דְּבָרִים י יב), כותב ה"מגלה עמוקות" במשך השבוע אוכלים כל יום ב' סעודות, ומברכים פעמיים ברכת המזון שיש בה' ברכות דאורייתא, הרי כל יום מברך אדם ב' ברכות של ברכת המזון, ברכות דאורייתא, ובמשך ו' ימי השבוע, יש לו י"ב סעודות שיש בהם ל"ו ברכות.

נוסף ע"ז ג' סעודות של שבת שיש בהם ט' ברכות של ברכת המזון, הרי מ"ה ברכות.

ולזה רמזה התורה ק"מ זה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ, מ"ה ברכות של ברכת המזון.

כמה חשובה ברכת המזון וראוי לברכה בכונה כמו שצריך.
יב) וראה בש"ך על התורה (מא' מגורי האר"י הק') שהביא, שמי שמברך כראוי, לא שולטים תולעים בגופו.

יג) וב"באר היטב" (או"ח קפה ס"ק א) מביא מצאתי למה אין ה' בברכת המזון, לפי שכל מי שברך ברכת המזון בכונה, אין שולט בו לא אף ולא קצף וכו' ומוזנותיו מצויין לו בריוח ובכבוד כל ימיו. והוא מהרוחק והתשב"ץ.

ושבעה מלאכים רעים שמם נגמר בה' והוא ניצול מהם, ולכן בברכת המזון אין בכלל ה'.

יד) יש מעשה ממנהר"ם שפירא מלובלין, שביקר פעם בכיתה של ילדים, ואמר להם שישתדלו לברך ברכת המזון בכונה ובמתינות, כי סגולתה ומעלתה גדולה מאד.

וא' הילדים קיבל על עצמו, והיה לו ניסים מופלאים בזמן השואה.
טו) ועתה ישראל מה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ (דברים י יב) מכאן דרשו רבותינו (ראה מנחות מג ב וברש"י ובהרבה מדרשים) שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום דכתיב מה אל תיקרי מה אלא מאה, כלומר ק' ברכות ה' אֶלֶה־יָקֹחַ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ.

ומאיפה לומדים את זה, מובא בראשונים שבפסוק יש 99 אותיות, ובתוספת אות א' נהיה מאה, וזה רמז למאה.

עוד ביארו בראשונים שמה' בא"ת ב"ש זה צ"י בגימ' מאה.
אבל צריך להבין, יש לנו רמז למאה, אבל מניין לנו שהכוונה למאה ברכות.

טז) אלא העומק בכל ברכה זה המלכת השי"ת והכרה שהוא עושה את הכל, ולכן אומרים 'ברוך אתה וכו' מלך העולם'.

שלכאורה בכלל צריך להבין מהו העניין בברכה, כי ברכה נותנים למי שחסר, אבל השי"ת שהוא מקור הכל מה שייך לברכו.

ובס' החינוך (מצוה תל) עמד בשאלה זו וכדאי לעיין שם בכל מה שכתבנו והסביר, שהברכה הוא שנכיר שהוא ית' מקור הברכה והשפע, ושנזכור על ידה תמיד, שהשי"ת הוא מקור הברכה, כל יכול, אדון הכל, ועי"ז המברך הוא מתברך.

עניין הברכה הוא המלכת השי"ת, ואפ"ל שזה מרומז בפסוק מה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ מה' הוא ראשי תבות של מ'לך ה'עולם, שתכלית מה שמוטל על האדם שייגע להכרה ויחיה שהכול זה מהשי"ת, ויקבל על עצמו מלכות שמים, מה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ – מ'לך ה'עולם השי"ת שֶׁאֵל מַעֲמֵךְ, וזה הרמז שראו חז"ל למאה ברכות.
יז) עוד אפ"ל בס"ד מה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ, ה' הוי"ה רומז למידת הרחמים, ואֶלֶה־יָקֹחַ רומז לדין, מידת הגבורה.

והיות שלמעשה כל מה שהשי"ת עושה כולו חסד ורחמים, כי מפי עֲלִיּוֹן לא תצא הַקְּדוּת (איכה ג לח), ורק לעניינים זה נראה כרע, כי האדם לא יודע מה יצא מזה, ולמה זה יביא, ויתכן שאף זה עצמו הוא לטובת האדם, אבל צריך האדם להאמין שהכל רק לטובה.

ולזה רומזת התורה שאדם יגיע לבחינה של מה ה' אֶלֶה־יָקֹחַ, שלא ידע הבדל בין ה' הוי"ה רחמים, לאֶלֶה־יָקֹחַ הרומז למידת הגבורה, ששני הבחינות למעשה הם חסדים, רק זה חסד הנראה לעיניים וזה חסד נסתר, ואז יזכה לַיְשׁוּמֵר ה' אֶלֶה־יָקֹחַ לָךְ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד.

ממעיינים הטהור של רבוה"ק

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרִכָּה וקִלְלָה (דברים יא כו)

כ"ק ה' אמרי שאול" למד כאן כמה יסודות חשובים, לכאורה התחילה התורה בלשון יחיד 'ראה', ומסיימת בלשון רבים 'לפניכם', אלא כמו השמש, שהשמש מפיקה אורה וזיוה ומחממת, אבל המקבלים הם משתנים לפי כח הטבעיות שלהם, כי הלבנים מתייבשים תחת קווי השמש, וחממה להיפך, נימסת. כמו"כ השפעת השי"ת נשפעת בשווה ורק משתנה לפי המקבלים, וזה"פ 'ראה אנכי נתן', היינו תמיד אני נותן ומוריק שפע ברכה, אך לפי המקבלים משתנה אותה השפעה, וזה 'לפניכם' לפני כל אחד ואחד כפי מצבו, לזה ברכה ולזה קללה.

גם מובא בבעל הטורים: ראה – עשרת הדברות, שפתח ב –אנכי, ותקיים אותם וכו', והוא פלא מה ענין אנכי של עשרת הדברות דוקא לכאן?
מסביר ה'אמרי שאול', לכאורה למה פתח השי"ת את עשרת הדברות באות א', שהוא לשון ארירה, אלא שע"י התורה מתהפכות קללות לברכות, וזה שאמר, ראה אנכי שבעשרת הדברות, ומזה תדע שע"י קיום התורה תתהפך הקללה לברכה.

את הברכה... והקללה (יא כו-כו)

וב"אמרי אש" עמד על שינוי הלשון בברכה כתוב 'את', ובקללה 'הקללה'. וביאר עפ"י המדרש ברכה מא' עד ת', וקללה מו' עד ה' ולא עוד אלא שזה הפוכות.

וביאר שהפוך מורה על דין, ולכן בברכה כתוב 'את', מא' ועד ת', ובקללה 'הקללה' מו' עד ה'. עוד הסביר שו' עד ה' הם האותיות החסרות מהשם כל עוד שורעו של עמלק קיים, כמ"ש (שמות יז טז) כי יד על פס יזה, ובמדרש (תנחומא תצא יא) כל זמן שורעו של עשו בעולם אין השם שלם שחסר משם הוי"ה אותיות ו-ה.

עשר תעשר את כל תבואת וְרֵעֶךָ הַיֵּצֵא הַשְּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה (יד כב)

ודרשו חז"ל (תענית ט א) עֶשְׂרֵי תַעֲשֹׂר – עשר בשביל שתתעשר. ולכאורה הוא מדרש פליאה, היכן ראו חז"ל רמז בפסוק שבא ללמד על ענין שכר המצוה.

והסביר כ"ק מרן ה"אמרי אש" זצוק"ל, שמובא בחז"ל (ויק' כז ב) שכל ענין השכר על המצוות הוא מצד מידת החסד, כי הרי מי הקדימני וְאֶשְׁלֶם (איוב מא ג), ויצא שאף האפשרות לקיום המצוות הוא מהשי"ת. אמנם מחדש ה"אמרי אש" שעל המחשבה לקיום המצוה, ע"ז מגיע שכר מדינא. וידוע שחיוב תרומה חל משעת ראיית פני הבית, וכאן מדבר הפסוק בשדה, אלא שהפסוק מדבר על המחשבה בשדה, ועל המחשבה מקבלים שכר מדין.

והיה"ת אף שִׁמְחָה (דברים טז טו)

רגיל ב"ק אד"ש להביא את דברי הצדיקים שהשמחה היא עבודה בפני עצמה.

הס"ק הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זצוק"ל היה אומר על הפסוק (תהילים ק ב) 'עֲבֹדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה', מהו 'את', הרי יכול היה לומר 'עֲבֹדוּ ה' בְּשִׂמְחָה', ועוד הלא מלת 'את' בכל מקום באה לרבויה, ומה באה כאן לרבות?

הסביר הס"ק א-ת' הוא מאל"ף עד תי"ו, לומר לך תמיד להיות בשמחה, בכל אשר יארע לאדם בחייו, מאל"ף ועד תי"ו, צריך להיות בשמחה. עוד מובא משמו, צריך אדם להיות תמיד בשמחה, כי טובה שמחה מלאכותית, מתוך הכרח ובעל כרחך, מעצבות ומרה שחורה ישרה ונאמנה.

ועוד אומרים בשמו על כוחה של השמחה, כי בְּשִׂמְחָה תֵּצֵא (ישעיה נה יב) שע"י שמחה יוצאים מכל המוקשים ומכל הצרות ר"ל, כי עיקר להיות בשמחה, ועל ידי שמחה יוצאים מכל דבר רע.

לא תעשון פן לה' אֶלֶיְכֶם: (דברים יב ד)

כ"ק מרן ה"אמרי שאול" זצוק"ל מביא שיש מידה קדושה הנקראת "כן". וזהו מה שמובא על הפסוק שאמר פרעה (שמות א י) פֶּן יִרְבֶּה, וברש"י שם: רוח הקודש אומרת כן, אתם אומרים פֶּן יִרְבֶּה, ואני אומר כן יִרְבֶּה. מידת הכן אומרת 'יִרְבֶּה'.

וזהו מה שמובא בחז"ל ראש השנה (יז א) מעביר ראשון ראשון, וכן היא המידה. היינו שמה שהשי"ת מעביר ראשון ראשון, הוא מו"ק' הוא המידה.

וכוונת הפסוק הוא שמבקש השי"ת שלא נצטרך להפעיל את מידת 'כן' אלא נהיה זכאים מצד מעשינו.

ומה שורש המידה, אפ"ל בס"ד ש"פ"ן עם האותיות בגימ' 72 כמנין "חסד".

וראה זה פלא "לא תעשון פן" עם האותיות בגימ' תתקל"ו, שהוא כידוע מהאריז"ל ומה"מגלה עמוקות" מידת חסד בצורה היותר גדולה, ושורשו הוא כי הרי יש י"ג מידות של רחמים, וכל מידה היא הרי מידת "חסד", וי"ג פעמים חס"ד הוא תתקל"ו (13x72=936).

ובסעודת הודאה (יט מנחם אב תש"פ) הביא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שאפ"ל יסוד המידה "כן" הוא שכשיהודי אומר על מה שהשי"ת עושה איתו, יהי כן, היינו שמצדיק כל פעולה שהשי"ת עושה איתו, וע"כ מידה במידה הקב"ה ג"כ לא מסתכל על מעשיו, ומעביר ראשון ראשון. כמו שהאדם מקבל כל דבר כביכול גם השי"ת מקבל כל דבר, ולא בודק במעשיו.

וזהו מה שכתוב (שמות י י) יהי כן ה' עִמָּכֶם, ע"י שאומרים על הכל יהי כן – אזי ממשך ש"ה' עִמָּכֶם, מידת החסד.

ע"י ה"כן" שאומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, מעורר את המידה של חסד "כן" בגימ' עם האותיות 72 כמנין חסד, וזוכה לחסד.

יש מצב מאד קשה, אנשים בלי משים פולטים שהמצב קשה, זה קשה, צריך ליכור שבזמן אסתר היה גזירה (אסתר ג יג) לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנֶּעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בָּיִם אֶחָד, ונחלקו שם בדרכי הפעולה, והיה שם דרך להודות, להגיד שהכל זה חסד.

גם במגיפה ה", נכון שעל פניו זה נראה מצב קשה, אבל צריך לדעת שהכל זה חסד, זה לא שולל את הדיני שממירה, אבל אסור לשכוח שיש גם דרך של הודאה, שהכל זה חסד, ואפשר להוסיף תפילה שהשי"ת יעזור שהחסדים יתגלו.